

ADAM GAŚIOREK*

Zróżnicowanie rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Unii Europejskiej

Abstrakt

Spółeczeństwo informacyjne, z uwagi na istotność zagadnienia dla rozwoju poszczególnych państw czy regionów w XXI wieku, stanowi obszar zainteresowania wielu badaczy. Jego elementy składowe, a szczególnie zastosowanie nowoczesnych technologii (ICT), przyczyniają się do bardziej efektywnego gospodarowania dostępnymi zasobami, lepszego wykorzystania potencjału obywateli, a w konsekwencji, uzyskania wyższego wzrostu gospodarczego i poziomu życia mieszkańców. Unia Europejska także sprzyja rozwojowi społeczeństwa informacyjnego na obszarze państw członkowskich – działania, mające temu służyć, zostały zapisane m.in. w Strategii „Europa 2020”. Jednakże, jak wskazuje wiele analiz, najbardziej zaawansowane ugrupowanie integracyjne na świecie nie jest, pod wieloma względami, terytorium jednolitym. Dlatego też cel artykułu sformułowano jako przedstawienie zróżnicowania, które występuje w Unii Europejskiej, pod względem zaawansowania procesu rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Dla osiągnięcia założonego celu posłużyła analiza literatury przedmiotu oraz analiza danych statystycznych, pochodzących z bazy Międzynarodowej Unii Telekomunikacyjnej (ITU) oraz Europejskiego Urzędu Statystycznego (Eurostat) dla lat 2010-2016. W rezultacie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że społeczeństwo informacyjne w poszczególnych państwach członkowskich UE znajduje się w różnych stadiach rozwoju, jednakże postęp, dokonujący się na tym obszarze, jest stale widoczny. Co więcej, obserwuje się zmniejszenie występujących dysproporcji pod względem dostępności do nowoczesnych technologii. Dalszym działaniem powinna być edukacja społeczeństw tak, aby świadomie i w większym stopniu wykorzystywały możliwości, które oferują ICT.

Słowa kluczowe: społeczeństwo informacyjne; Unia Europejska; ICT.

---

* Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, adam.gasiorek@edu.uekat.pl

Wprowadzenie

Społeczeństwo informacyjne, w literaturze określane jako społeczeństwo „nowego typu”, wykształciło się w XX w. na skutek rozpowszechnienia technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), ze szczególnym uwzględnieniem sieci Internet. Nie ulega więc wątpliwości, że wraz z rozwojem technologicznym, który jest procesem ciągłym, także społeczeństwo informacyjne ewoluuje, przystosowując się do nowych osiągnięć, wśród których na początku XXI w. można wskazać m.in. komunikację mobilną – zagadnienie to przedstawione zostanie w pierwszej części artykułu. Wskazuje się, że rozwój tego rodzaju społeczeństwa nie następuje jednorodnie, ale jest dość zróżnicowany pod względem geograficznym. Istotną materią jest więc próba określenia pozycji Europy na tle pozostałych regionów świata i jej zmiana na przestrzeni ostatnich lat, będąca przedmiotem części drugiej artykułu. Wartym zainteresowania wydaje się również zagadnienie różnorodności, występującej w Unii Europejskiej – przybliżone na wybranych przykładach w części trzeciej – w kontekście postępu we wprowadzaniu kolejnych elementów, charakteryzujących społeczeństwo informacyjne, w poszczególnych państwach członkowskich UE, a także określenie, czy na skutek działań strategicznych, podejmowanych przez Unię, pojawia się konwergencja, oznaczająca wyrównywanie szans rozwojowych wszystkich unijnych obywateli. Celem artykułu będzie zatem przedstawienie zróżnicowania, które występuje w Unii Europejskiej, pod względem zaawansowania procesu rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Dla osiągnięcia założonego celu posłuży analiza literatury przedmiotu oraz analiza danych statystycznych, pochodzących z bazy Międzynarodowej Unii Telekomunikacyjnej (ITU) oraz Europejskiego Urzędu Statystycznego (Eurostat) dla lat 2010–2016.

1. Społeczeństwo informacyjne – ewolucja pojęcia

Zagadnienie rozwoju społeczeństwa informacyjnego stanowi istotny element badań naukowych w XXI w. Jednakże należy wskazać, że pojęcie „społeczeństwo informacyjne” powstało już w II połowie XX w., a za jego twórcę uznaje się japońskiego antropologa T. Umesao. Zgodnie z opracowaną definicją, „johoka shakai” oznaczało wówczas społeczeństwo, którego rozwój jest przede wszystkim zdeterminowany przez technologie informacyjno-komunikacyjne – ICT (Olszak 2014, 15). Na przestrzeni

kolejnych lat wielu twórców, reprezentujących różne dziedziny nauki, podejmowało analizy, mające na celu dokonanie charakterystyki „nowego typu społeczeństwa” – oprócz szeregu definicji (Tabela 1) sformułowali oni także wiele określeń, zastępujących pierwotną wersję, pochodzącą z 1963 r. W literaturze można zatem znaleźć – między innymi – pojęcia: społeczeństwo informatyczne, społeczeństwo medialne, społeczeństwo globalnej informacji, społeczeństwo wiedzy, społeczeństwo oparte na informacji i wiedzy, społeczeństwo postindustrialne czy nawet społeczeństwo usług (Haber, Garwol 2011, 53; Chmielarz 2007, 261; Nycz 2011, 15; Nowak 2013). Pomimo dość dużej różnorodności w zakresie pojęciowo-definicyjnym, która spowodowała niejednoznaczność opisywanej kategorii, przyjmuje się, że wciąż najczęściej używanym i rozpowszechnionym terminem jest „społeczeństwo informacyjne”.

Tabela 1: Wybrane definicje pojęcia „społeczeństwo informacyjne”

Lp.	Autor	Definicja
1	D. Bell	Społeczeństwo, w którym zatrudnienie w usługach związanych z informacją zaczyna przeważać nad pracą i zatrudnieniem w rolnictwie i przemyśle. Wykształca się ono na skutek postępu technologicznego i rosnącego znaczenia informacji, a nie siły (pracy) czy energii (maszyn).
2	K. Doktorowicz	Istotny element strategii politycznej, określającej kierunki rozwoju cywilizacyjnego, ekonomicznego i społecznego państw oraz ich organizacji ponadnarodowych o największym potencjale gospodarczym i informatycznym na świecie.
3	T. Goban-Klas	Społeczeństwo, które nie tylko posiada rozwinięte środki przetwarzania informacji i komunikowania, lecz przetwarzanie informacji jest podstawą tworzenia dochodu narodowego i dostarcza źródła utrzymania większości społeczeństwa.
4	S. Juszczak	Społeczeństwo staje się społeczeństwem informacyjnym, kiedy osiąga stopień rozwoju oraz skalę i skomplikowanie procesów społecznych i gospodarczych, wymagające zastosowania nowych technologii gromadzenia, selekcji, przetwarzania i wykorzystania olbrzymiej liczby informacji powstałych w ramach owych procesów.
5	J. Kisielnicki	Społeczeństwo, które posiada dostęp i umie wykorzystać: informatyczną infrastrukturę, zasoby informacji i wiedzy dla realizacji zbiorowych i indywidualnych celów w sposób skuteczny i ekonomiczny.
6	K. Krzysztofek, M.S. Szczepański	Społeczeństwo, w którym informacja jest intensywnie wykorzystywana w życiu ekonomicznym, społecznym i politycznym oraz społeczeństwo, które posiada bogate środki komunikacji i przetwarzania informacji, będące podstawą tworzenia większości dochodu narodowego oraz zapewniające źródło utrzymania większości ludzi.

Lp.	Autor	Definicja
7	C.M. Olszak	Społeczeństwo, które posiada nieograniczone (lub prawie nieograniczone) możliwości dostępu do ICT, informacji i wiedzy, które umożliwiają osiągnięcie różnych celów społecznych, ekonomicznych, edukacyjnych, ekologicznych i kulturowych, będących podstawą tworzenia większości dochodu narodowego oraz zapewniających źródło utrzymania większości ludzi.
8	A. Toffler	Społeczeństwo informacyjne jako trzecia fala rozwoju społecznego, w którym podstawowym surowcem jest informacja.
9	E. Ziemia, R. Żelazny	Społeczeństwo, w którym ludzie, firmy i administracja publiczna posiadają oraz wykorzystują infrastrukturę ICT w procesach eksploracji i eksploatacji informacji dla realizacji zbiorowych i indywidualnych celów w sposób skuteczny i efektywny.

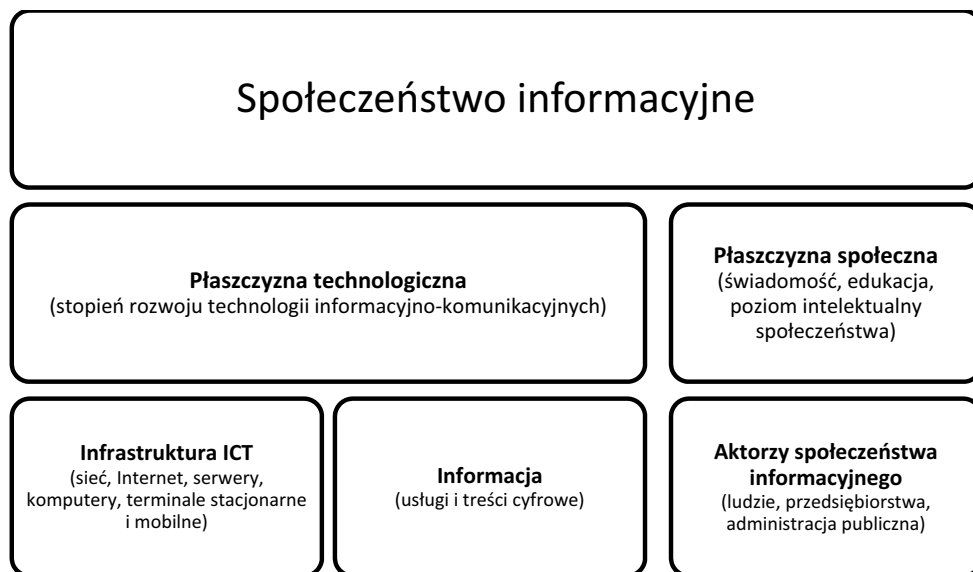
Źródło: Sarama 2011, 38; Haber, Garwol 2011, 53–54; Olszak, Ziemia, Żelazny 2010, 18; Olszak 2014, 15; Ziemia, Żelazny 2013, 556; Tracz-Krupa 2013, 439.

Nie ulega wątpliwości, że zamieszczone w tabeli 1 definicje stanowią tylko niewielką część spośród dostępnych w bogatej literaturze. Podkreślenia wymaga również fakt, że rozważania, wyjaśniające istotę społeczeństwa informacyjnego, akcentują różnorodne aspekty tego pojęcia, np. ekonomiczne, socjologiczne, politologiczne czy technologiczne (F. Webster, w ramach prowadzonej analizy, wyróżnił pięć różnorodnych definicji, z których każda zwraca uwagę na inne kryteria identyfikacji zagadnienia – technologiczne, gospodarcze, zawodowe, przestrzenne i kulturowe) (Webster 2006, 8–31). Można także zauważyć, że coraz częściej formułowane są definicje wieloaspektowe, które starają się łączyć kilka (przynajmniej dwa) obszary nauki.

Najważniejszym dobrem w społeczeństwie informacyjnym – jak wynika z dotychczasowych analiz – stała się informacja, z której wprost wynika posiadanie wiedzy. Co więcej, dwa przywołane zasoby rozpatruje się w kategorii substytutu wobec ziemi, surowców naturalnych czy pracy w gospodarce (Nycz 2011, 15), a ich posiadanie, odpowiednie przetwarzanie i wykorzystanie warunkuje uzyskanie przewagi konkurencyjnej na współczesnym rynku (Olszak 2014, 15–18). Można zatem przyjąć, że informacja i wiedza są zasobem strategicznym, wykorzystywanym przez coraz więcej podmiotów, a więc niejako równorzędnym wobec klasycznych czynników produkcji. W literaturze znaczne grono autorów skłania się również ku stwierdzeniu, że informacja stała się towarem, gromadzonym i dystrybuowanym w skali międzynarodowej, którego wykorzystanie w sposób racjonalny przynosi wymierne korzyści dla określonych podmiotów (Chmielarz 2007, 261–264).

Społeczeństwo informacyjne jest kategorią niejednoznaczną nie tylko z uwagi na różnorodność spojrzeń względem jego istoty, ale również z powodu płaszczyzn, które obejmuje, jak i ogniw, z których składają się poszczególne płaszczyzny (schemat 1).

Schemat 1: Płaszczyzny i ogniwa społeczeństwa informacyjnego

Źródło: Ziemia, Żelazny 2013, 556; Chmielarz 2007, 262.

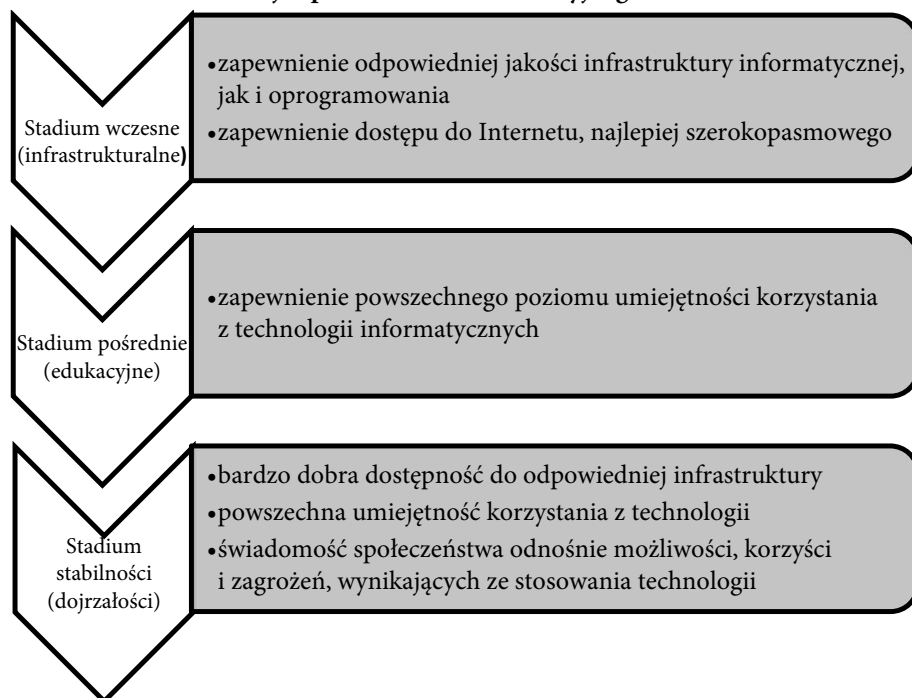
Rezultatem teoretycznych rozważań nad zagadnieniem społeczeństwa informacyjnego, było wyróżnienie jego charakterystycznych cech, do których zaliczono (Nycz 2011, 15):

- dominację sektora usług w gospodarce (szczególnie nauki, służby zdrowia oraz finansów i ubezpieczeń);
- dominację specjalistów i naukowców w strukturze zawodowej kraju;
- wzrost znaczenia wiedzy teoretycznej, będącej źródłem innowacji;
- dążenie do uzyskania przez społeczeństwo kontroli nad rozwojem technologicznym gospodarki;
- rozwój koncepcji uczenia się obywateli przez całe życie;
- tworzenie „technologii intelektualnych”, będących podstawą w procesie podejmowania decyzji zarówno w aspekcie politycznym, jak i społecznym.

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że nie w każdym społeczeństwie informacyjnym obie płaszczyzny – technologiczna i społeczna – są w jednakowo wysokim stopniu rozwinięte. Konsekwencją takiego stanu jest możliwość opisu

wybranej społeczności jedynie przez niektóre z przytoczonych cech. Dowodzi to, że społeczeństwo informacyjne nie jest stanem, ale raczej procesem (schemat 2), w którym rozwój poszczególnych ogniw ma miejsce dzięki inicjowaniu odpowiednich działań.

Schemat 2: Stadia rozwoju społeczeństwa informacyjnego

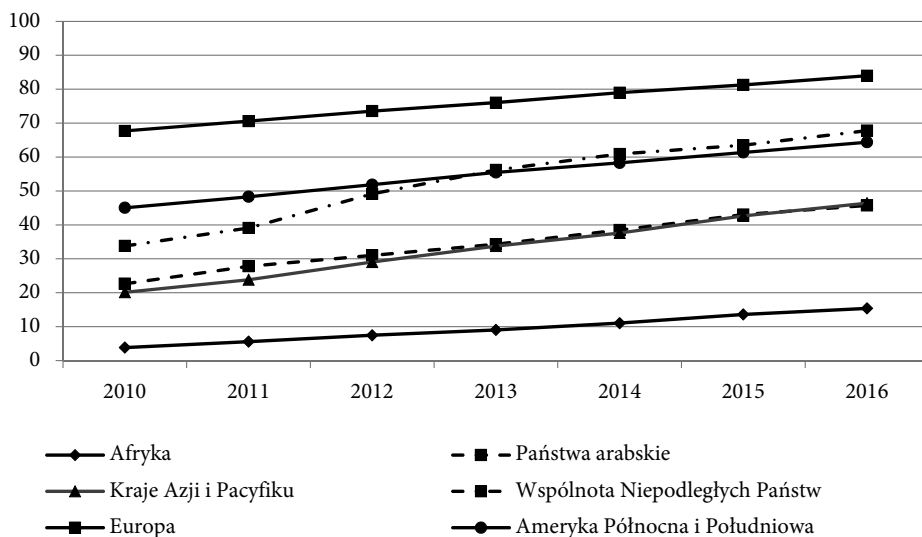
Źródło: Łukasik-Makowska, Sala 2011, 375.

2. Europa na tle świata – wybrane wskaźniki rozwoju społeczeństwa informacyjnego

Ujęcie procesowe społeczeństwa informacyjnego, jak przytoczono w pierwszej części artykułu, zakłada, że następuje stały rozwój jego poszczególnych elementów składowych, którego dynamika może być jednak zróżnicowana terytorialnie. Należy zatem podjąć próbę analizy, mającej za zadanie wykazać różnorodność regionów świata pod względem intensyfikacji rozwoju wybranych ogniw – komponentów

społeczeństwa informacyjnego. Nie ulega wątpliwości, że ponadregionalne lub kontynentalne grupowanie państw przyczyniło się do uzyskania wyników na dużym poziomie ogólności, które mogą służyć wyłącznie do wyciągania wniosków o charakterze ramowym, jednak powodem takiej konstrukcji zestawienia był sposób gromadzenia danych przez Międzynarodową Unię Telekomunikacyjną.

Wykres 1: Gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu w domu (w %) w latach 2010–2016

Źródło: International Telecommunication Union, 2017.

Pierwszym wybranym wskaźnikiem jest odsetek gospodarstw domowych, posiadających dostęp do Internetu w domu. Jak można zauważyć na wykresie 1, w Europie przybiera on corocznie w latach 2010–2016 najwyższe wartości (osiągając poziom 84%), na drugim miejscu od 2013 r. znajduje się Wspólnota Niepodległych Państw (w 2016 r. 67,8%), a zaraz za nią Ameryka Północna i Południowa (64,4%). Natomiast dostęp do Internetu w domu w państwach arabskich, Azji i Pacyfiku oraz w Afryce posiada wciąż mniej niż połowa gospodarstw domowych.

Szczegółowe ujęcie wskaźnika, dotyczącego odsetka gospodarstw domowych, które posiadają dostęp do Internetu w domu (tabela 2) pozwala na sprawdzenie, czy regiony, których wyniki są niższe od najlepszego (Europy) zmniejszają odległość do niego, czyli rozwijają sieć dostępu do Internetu w gospodarstwach domowych szybciej od niego, czy ma miejsce stagnacja bądź sytuacja przeciwna. Można przyjąć,

że wszystkie regiony świata, poza Afryką, zmniejszyły swoją odległość do Europy (posiadającej każdego roku najwyższą wartość wskaźnika) w latach 2010–2016. Najwyraźniej uczyniła to Wspólnota Niepodległych Państw (o 17,7 p. proc.) oraz kraje Azji i Pacyfiku (o 10 p. proc.), a najmniej obszar obu Ameryk – tylko o 3,1 p. proc. Negatywnie na tle pozostałych wyróżniła się Afryka, która zwiększyła odległość do lidera – Europy – o 4,7 p. proc. w okresie badanych sześciu lat.

Tabela 2: Gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu w domu w latach 2010–2016 (w %)

Rok		Afryka	Państwa arabskie	Kraje Azji i Pacyfiku	Wspólnota Niepodległych Państw	Europa	Ameryka Północna i Południowa
2010	wynik	3,8	22,7	20,2	33,8	67,7	45,1
	odległość	63,9	45,1	47,6	33,9		22,7
2011	wynik	5,6	27,8	23,9	39,1	70,6	48,3
	odległość	65,0	42,8	46,8	31,5		22,3
2012	wynik	7,5	31,0	29,1	49,2	73,6	51,9
	odległość	66,1	42,5	44,5	24,4		21,7
2013	wynik	9,0	34,3	33,8	56,2	76,0	55,5
	odległość	67,0	41,7	42,3	19,8		20,6
2014	wynik	11,1	38,5	37,6	60,9	79,0	58,3
	odległość	67,9	40,5	41,3	18,1		20,7
2015	wynik	13,6	43,1	42,7	63,5	81,3	61,4
	odległość	67,7	38,2	38,6	17,8		19,9
2016	wynik	15,4	45,7	46,4	67,8	84,0	64,4
	odległość	68,6	38,3	37,6	16,2		19,6

Odległość – odległość od największego odsetka w danych roku (w punktach procentowych).

Źródło: International Telecommunication Union, 2017.

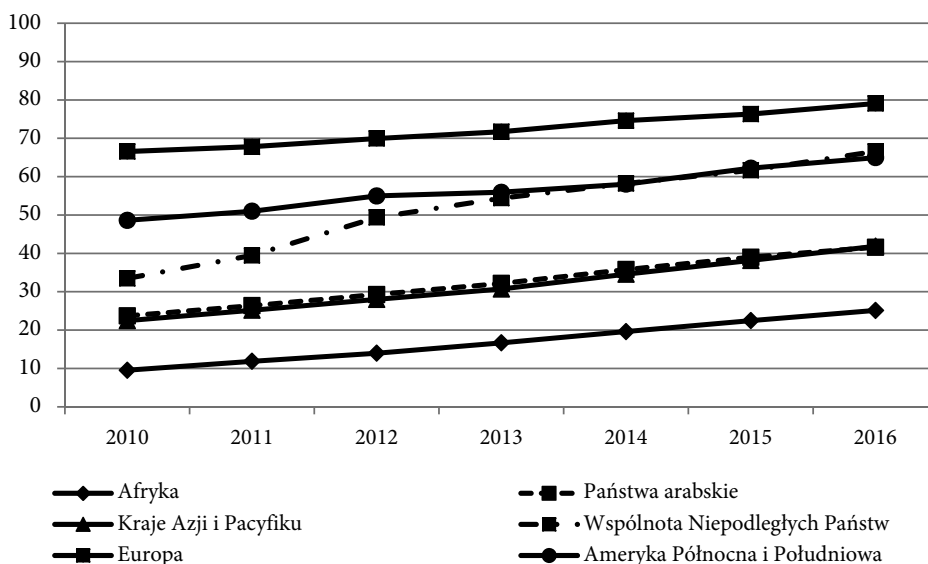
Biorąc pod uwagę nominalną zmianę miernika dostępu gospodarstw domowych do Internetu, największy wzrost nastąpił – analogicznie jak w przypadku zmniejszenia odległości – we Wspólnocie Niepodległych Państw (34 p. proc.), następnie w krajach Azji i Pacyfiku (26,3 p. proc.) oraz w państwach arabskich (23,1 p. proc.). Warto podkreślić, że nawet Afryka odnotowała wzrost na poziomie 11,6 p. proc. jednak był on niższy od przyrostu w Europie, który wyniósł 16,3 p. proc. – wolniejsze tempo wzrostu wpłynęło na zwiększenie odległości kontynentu afrykańskiego od europejskiego pod względem dostępności gospodarstw domowych do Internetu w domu. Należy zauważyć, że Europa wciąż utrzymała pierwszą pozycję w rankingu,

a Wspólnota Niepodległych Państw – druga w zestawieniu – osiągnęła w 2016 r. europejski poziom sprzed sześciu lat.

Drugim wybranym wskaźnikiem jest odsetek korzystających z zasobów Internetu w poszczególnych regionach świata. Wykres 2 ilustruje jego odczyty w latach 2010–2016, na podstawie których można stwierdzić, że również – jak wskaźnik pierwszy – przybiera on najwyższe wartości w Europie (osiągając na koniec okresu poddanego analizie poziom 79,1%), następnie (w 2016 r.) we Wspólnocie Niepodległych Państw (66,6%) oraz w Ameryce Północnej i Południowej (65%). W pozostałych regionach świata z zasobów Internetu korzysta mniej niż połowa ich mieszkańców, a w Afryce jest to jedynie ¼ populacji.

Wykres 2: Osoby korzystające z zasobów Internetu w latach 2010–2016 – odsetek populacji poszczególnych regionów świata

Źródło: International Telecommunication Union, 2017.

Szczegółowe ujęcie wskaźnika, dotyczącego odsetka osób, które korzystają z zasobów Internetu (tabela 3) pozwala na sprawdzenie czy regiony, których wyniki są niższe od najlepszego (znow Europa) zmniejszają odległość do niego, co oznacza, że liczba mieszkańców, korzystających z Internetu zwiększa się w szybszym tempie niż w regionie liderującym, czy ma miejsce stagnacja bądź sytuacja przeciwna. Można przyjąć, że wszystkie regiony świata w latach 2010–2016 zmniejszyły swoją odległość

do Europy. Największy przyrost miał miejsce w przypadku Wspólnoty Niepodległych Państw (o 20,5 p. proc.), w pozostałych regionach nie przekroczył 10 p. proc.

Tabela 3: Osoby korzystające z zasobów Internetu w latach 2010–2016
– odsetek populacji poszczególnych regionów świata

Rok		Afryka	Państwa arabskie	Kraje Azji i Pacyfiku	Wspólnota Niepodległych Państw	Europa	Ameryka Północna i Południowa
2010	wynik	9,6	23,7	22,5	33,5	66,6	48,6
	odległość	57,0	42,8	44,1	33,1	0,0	17,9
2011	wynik	11,9	26,4	25,2	39,5	67,8	51,0
	odległość	55,9	41,4	42,6	28,3	0,0	16,8
2012	wynik	14,0	29,3	28,0	49,4	70,0	55,0
	odległość	56,0	40,7	41,9	20,6	0,0	15,0
2013	wynik	16,7	32,2	30,7	54,4	71,7	55,9
	odległość	55,0	39,6	41,0	17,3	0,0	15,8
2014	wynik	19,6	35,8	34,6	58,2	74,6	58,1
	odległość	55,0	38,8	40,0	16,4	0,0	16,5
2015	wynik	22,5	39,0	38,2	61,7	76,3	62,2
	odległość	53,8	37,3	38,1	14,6	0,0	14,1
2016	wynik	25,1	41,6	41,9	66,6	79,1	65,0
	odległość	54,0	37,5	37,2	12,5	0,0	14,1

Źródło: International Telecommunication Union, 2017.

W ujęciu nominalnym, miernik wskazujący odsetek korzystających z zasobów Internetu, odnotował największy wzrost – analogicznie jak w przypadku analizy odległości – we Wspólnocie Niepodległych Państw (33,1 p. proc.), następnie w państwach Azji i Pacyfiku (19,4 p. proc.) oraz w państwach arabskich (17,9 p. proc.). Warto podkreślić, że w Europie przyrost wartości wskaźnika wyniósł jedynie 12,5 p. proc. i był najniższy spośród regionów poddanych analizie. Należy jednak zauważyć, że kontynent europejski utrzymał pierwszą pozycję w rankingu, a druga w zestawieniu Wspólnota Niepodległych Państw osiągnęła w 2016r. poziom, jaki Europa odnotowała sześć lat wcześniej.

Biorąc po uwagę przytoczone wybrane wskaźniki rozwoju społeczeństwa informacyjnego, zwrócenia uwagi wymaga fakt, że Europa, zarówno pod względem dostępu gospodarstw domowych do Internetu, jak i odsetka osób, korzystających z jego zasobów, zajmuje pierwsze miejsce na świecie (wyniki na poziomie ok. 80%), jednocześnie cechując się jedną z niższych dynamik ich wzrostu. Na

szczególną uwagę zasługuje Wspólnota Niepodległych Państw, która pod względem analizowanych mierników w 2016r. zajęła drugie miejsce na świecie, wyprzedzając Ameryki: Północną i Południową – przyrost odczytów wyniósł ponad 30 p. proc. na przestrzeni opisywanych sześciu lat. Kontynent afrykański wciąż pozostaje regionem z najsłabiej rozwiniętym społeczeństwem informacyjnym: jedynie 22,5% jego mieszkańców korzysta z zasobów Internetu, a 15,4% posiada do niego dostęp we własnym gospodarstwie domowym.

3. Społeczeństwo informacyjne w Unii Europejskiej – zaawansowanie rozwoju w poszczególnych państwach członkowskich

Ostatnim etapem prowadzonej w artykule analizy jest spojrzenie na proces rozwoju społeczeństwa informacyjnego w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz potencjalne zjawisko konwergencji, zachodzące pomiędzy nimi, biorąc pod uwagę wybrane wskaźniki, opracowywane przez Eurostat. Porównaniu będą podlegać dane dla lat 2010 i 2016 – pierwszy z nich wyznacza moment rozpoczęcia działań, związanych z realizacją strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego wzrostu, sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020”, a drugi jest ostatnim rokiem, za który są dostępne dane statystyczne.

Tabela 4: Odsetek osób korzystających z Internetu co najmniej raz w tygodniu

Kraj	2010	Odległość od średniej	Odsetek średniej	2016	Odległość od średniej	Odsetek średniej
UE-28 (średnia)	-	-	-	79	-	-
UE-27 (średnia)	65	-	-	-	-	-
Belgia	75	10	115,38	84	5	106,33
Bułgaria	42	-23	64,62	58	-21	73,42
Czechy	58	-7	89,23	79	0	100,00
Dania	86	21	132,31	94	15	118,99
Niemcy	75	10	115,38	87	8	110,13
Estonia	71	6	109,23	85	6	107,59
Irlandia	63	-2	96,92	79	0	100,00
Grecja	41	-24	63,08	66	-13	83,54

Kraj	2010	Odległość od średniej	Odsetek średniej	2016	Odległość od średniej	Odsetek średniej
Hiszpania	58	-7	89,23	76	-3	96,20
Francja	72	7	110,77	82	3	103,80
Chorwacja	-	-	-	71	-8	89,87
Włochy	48	-17	73,85	67	-12	84,81
Cypr	50	-15	76,92	74	-5	93,67
Łotwa	62	-3	95,38	77	-2	97,47
Litwa	58	-7	89,23	72	-7	91,14
Luksemburg	86	21	132,31	97	18	122,78
Węgry	60	-5	92,31	78	-1	98,73
Malta	60	-5	92,31	76	-3	96,20
Holandia	88	23	135,38	92	13	116,46
Austria	70	5	107,69	82	3	103,80
Polska	55	-10	84,62	70	-9	88,61
Portugalia	47	-18	72,31	68	-11	86,08
Rumunia	34	-31	52,31	56	-23	70,89
Słowenia	65	0	100,00	73	-6	92,41
Słowacja	73	8	112,31	78	-1	98,73
Finlandia	83	18	127,69	91	12	115,19
Szwecja	88	23	135,38	91	12	115,19
Wielka Brytania	80	15	123,08	93	14	117,72

Źródło: Eurostat, 2017.

Wskaźnik, odnoszący się do częstotliwości korzystania z Internetu wskazuje (tabela 4), że w 2016 r. 79% obywateli Unii Europejskiej przeglądało jego zawartość co najmniej raz w tygodniu i było to o 14 p. proc. więcej, aniżeli sześć lat wcześniej. Wartości powyżej średniej (lub jej równe) odnotowano w trzynastu państwach, jednakże Słowacja i Słowenia w 2016 r. znalazły się poniżej odczytu przeciętnego, zaś Czechy i Irlandia zrównały się z nim. Należy zwrócić uwagę na fakt, że zróżnicowanie w ramach UE, biorąc pod uwagę okres poddany analizie, istotnie się zmniejszyło: w 2010 r. Rumunia z odczytem na poziomie 34% stanowiła jedynie 52,31% przeciętnej, a Holandia i Szwecja odnotowały poziom 88%, czyli 135,38% średniej, natomiast w 2016 r. także Rumunia z odczytem na poziomie 56% wyróżniła się negatywnie (70,89% średniej), a najlepszy okazał się Luksemburg – 97%, czyli 122,78% wartości przeciętnej. Różnica między państwem o najgorszym i najlepszym odczycie zmalała z 54 p. proc. do 41 p. proc., jednak wciąż jest to poziom dość wysoki. Nadto, w 2016 r. w żadnym unijnym państwie członkowskim odsetek osób, które korzystają

z Internetu przynajmniej raz w tygodniu, nie znajdował się poniżej 50%, co jeszcze sześć lat wcześniej miało miejsce w Bułgarii, Grecji, Włoszech, Portugalii i Rumunii. Co więcej, już w sześciu państwach wyniósł on powyżej 90% – Danii, Luksemburgu, Holandii, Finlandii, Szwecji i Wielkiej Brytanii.

Tabela 5: Odsetek gospodarstw domowych posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu

Kraj	2010	Odległość od średniej	Odsetek średniej	2016	Odległość od średniej	Odsetek średniej
UE-28 (średnia)	-	-	-	83	-	-
UE-27 (średnia)	61	-	-	-	-	-
Belgia	70	9	114,75	82	-1	98,80
Bułgaria	26	-35	42,62	63	-20	75,90
Czechy	54	-7	88,52	80	-3	96,39
Dania	80	19	131,15	92	9	110,84
Niemcy	75	14	122,95	90	7	108,43
Estonia	64	3	104,92	85	2	102,41
Irlandia	58	-3	95,08	86	3	103,61
Grecja	41	-20	67,21	68	-15	81,93
Hiszpania	56	-5	91,80	81	-2	97,59
Francja	66	5	108,20	79	-4	95,18
Chorwacja	-	-	-	77	-6	92,77
Włochy	49	-12	80,33	77	-6	92,77
Cypr	51	-10	83,61	74	-9	89,16
Łotwa	53	-8	86,89	75	-8	90,36
Litwa	54	-7	88,52	71	-12	85,54
Luksemburg	70	9	114,75	97	14	116,87
Węgry	51	-10	83,61	78	-5	93,98
Malta	69	8	113,11	82	-1	98,80
Holandia	80	19	131,15	95	12	114,46
Austria	64	3	104,92	85	2	102,41
Polska	57	-4	93,44	76	-7	91,57
Portugalia	50	-11	81,97	73	-10	87,95
Rumunia	23	-38	37,70	70	-13	84,34
Słowenia	62	1	101,64	78	-5	93,98
Słowacja	49	-12	80,33	78	-5	93,98
Finlandia	76	15	124,59	91	8	109,64
Szwecja	83	22	136,07	89	6	107,23
Wielka Brytania	-	-	-	92	9	110,84

Źródło: Eurostat, 2017.

Miernik, opisujący posiadanie szerokopasmowego dostępu do Internetu przez unijne gospodarstwa domowe pokazuje (tabela 5), że w 2016 r. już 83% z nich posiadało tego rodzaju możliwość połączenia z siecią – było to o 22 p. proc. więcej, aniżeli w 2010 r. Wartości powyżej średniej odnotowano w dwunastu krajach w 2010 r. i dziesięciu krajach sześć lat później. Koniecznym wydaje się podkreślenie, że po dokonaniu zestawienia lat 2010 i 2016, Belgia, Francja, Malta i Słowenia, mimo podwyższenia wartości wskaźnika, znalazły się w 2016 r. poniżej przeciętnej. Natomiast w przypadku Irlandii wystąpiła sytuacja odwrotna – na skutek wzrostu odsetka o 28 p. proc. mogła zostać zaliczona do grupy, posiadającej wartość wskaźnika powyżej średniej. Nie ulega wątpliwości, że znacząco zmniejszyło się zróżnicowanie, występujące w Unii Europejskiej: jeszcze w 2010 r. Rumunia, z odczytem na poziomie 23%, stanowiła jedynie 37,7% średniej, a Szwecja, która odnotowała poziom 83%, aż 136,07% wartości przeciętnej. Z kolei w 2016 r. Bułgaria z odczytem na poziomie 63% wyróżniła się negatywnie (75,9% średniej), natomiast najlepszy okazał się Luksemburg – 97%, czyli 116,87% przeciętnej. Różnica między państwem o najgorszym i najlepszym odczycie zmalała więc z 63 p. proc. do 34 p. proc., co, średnio ujmując, oznaczało zmniejszanie rozwarstwienia o 4,8 p. proc. rocznie. Analogicznie jak w przypadku wskaźnika poprzedniego, w 2016 r. w żadnym unijnym państwie członkowskim odsetek gospodarstw domowych, posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu, nie znajdował się poniżej 50%, co jeszcze sześć lat wcześniej miało miejsce w Bułgarii, Grecji, Włoszech, Rumunii i Słowacji. Co więcej, już w sześciu krajach wyniósł on 90% i więcej – Danii, Niemczech, Luksemburgu, Holandii, Finlandii i Wielkiej Brytanii.

Tabela 6: Odsetek osób, które dokonały zakupów w Internecie w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Kraj	2010	Odległość od średniej	Odsetek średniej	2016	Odległość od średniej	Odsetek średniej
UE-28 (średnia)	-	-	-	55	-	-
UE-27 (średnia)	40	-	-	-	-	-
Belgia	38	-2	95,00	57	2	103,64
Bułgaria	5	-35	12,50	17	-38	30,91
Czechy	27	-13	67,50	47	-8	85,45
Dania	68	28	170,00	82	27	149,09
Niemcy	60	20	150,00	74	19	134,55
Estonia	17	-23	42,50	56	1	101,82
Irlandia	36	-4	90,00	59	4	107,27

Kraj	2010	Odległość od średniej	Odsetek średniej	2016	Odległość od średniej	Odsetek średniej
Grecja	12	-28	30,00	31	-24	56,36
Hiszpania	24	-16	60,00	44	-11	80,00
Francja	54	14	135,00	66	11	120,00
Chorwacja	14	-	-	33	-22	60,00
Włochy	15	-25	37,50	29	-26	52,73
Cypr	18	-22	45,00	29	-26	52,73
Łotwa	17	-23	42,50	44	-11	80,00
Litwa	11	-29	27,50	33	-22	60,00
Luksemburg	60	20	150,00	78	23	141,82
Węgry	18	-22	45,00	39	-16	70,91
Malta	38	-2	95,00	48	-7	87,27
Holandia	67	27	167,50	74	19	134,55
Austria	42	2	105,00	58	3	105,45
Polska	29	-11	72,50	42	-13	76,36
Portugalia	15	-25	37,50	31	-24	56,36
Rumunia	4	-36	10,00	12	-43	21,82
Słowenia	27	-13	67,50	40	-15	72,73
Słowacja	33	-7	82,50	56	1	101,82
Finlandia	59	19	147,50	67	12	121,82
Szwecja	66	26	165,00	76	21	138,18
Wielka Brytania	67	27	167,50	83	28	150,91

Źródło: Eurostat, 2017.

Pomimo tego, że ok. 80% gospodarstw domowych w Unii Europejskiej ma szerokopasmowy dostęp do Internetu i wielu jej mieszkańców często korzysta z zasobów w nim zamieszczonych, to dokonywanie zakupów w Internecie, jak wynika z tabeli 6, jest stosunkowo mało intensywne. W 2016 r. jedynie niewiele ponad połowa unijnych obywateli (55%) zadeklarowała, że w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy nabyła towar lub usługę za pomocą Internetu. Co prawda, w porównaniu do 2010 r. nastąpił istotny wzrost odczytu, o 15 p. proc., jednak można przypuszczać, że poziom 40% był dalece niewystarczający. Wartości powyżej średniej odnotowano w dziewięciu państwach w 2010 r., a sześć lat później w trzynastu – do Danii, Niemiec, Francji, Luksemburga, Holandii, Austrii, Finlandii, Szwecji i Wielkiej Brytanii, mających odczyty ponad przeciętną, na koniec badanego okresu dołączyły Belgia, Estonia, Irlandia i Słowacja. W przypadku tego wskaźnika podkreślić należy,

że zróżnicowanie, które występowało w Unii Europejskiej w 2010 r. – Rumunia, z odczytem na poziomie 4% (10% średniej) *vis-a-vis* Danii, która odnotowała poziom 68% (170% średniej) – zostało w 2016 r. zwiększone. Wówczas najniższy odsetek deklarujących zakupy przez Internet odnotowano także w Rumunii [wyniósł on 12% (21,82% średniej)], natomiast najwięcej deklarujących (83%) zaobserwowano w Wielkiej Brytanii (150,91% przeciętnej). Różnica między państwem o najgorszym i najlepszym odczycie wzrosła więc z 64 p. proc. do 71 p. proc. Warty podkreślenia jest również negatywny fakt, że wyłącznie w przypadku ośmiu państw w 2010 r. i trzynastu w 2016 r. ponad połowa ich mieszkańców dokonała zakupu towaru lub usługi drogą internetową.

Wnioski

Społeczeństwo informacyjne w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej znajduje się w różnych stadiach zaawansowania, czego dowiodła przedstawiona analiza. Pomimo wiodącej pozycji, jaką Europa – w ujęciu łącznym – zajmuje na świecie pod względem dostępu gospodarstw domowych do Internetu i korzystania z jego zasobów przez Europejczyków, ujawnione różnice wydają się być znaczące. Różnorodność w zakresie wdrażania nowoczesnych technologii ICT oraz ich wykorzystania w codziennym życiu bezpośrednio wpływa na możliwości, jakie posiadają obywatele państw członkowskich UE. W regionach, w których społeczeństwo informacyjne znajduje się w pierwszej fazie rozwoju są one zdecydowanie mniejsze, aniżeli tam, gdzie mieszkańcy świadomie i z łatwością wykorzystują dostępną na rynku technologię. Dane statystyczne, dotyczące przekształceń w zakresie społeczeństwa „nowego typu”, które zbierają instytucje i organizacje międzynarodowe, powinny być przyczynkiem dla działań, podejmowanych w celu przechodzenia do kolejnych faz jego zaawansowania tak, aby w całej Unii Europejskiej społeczeństwo informacyjne osiągnęło stadium stabilności (dojrzałości) i dzięki temu nastąpiło wyrównanie szans wszystkich mieszkańców obszaru ugrupowania. Inicjatywy te z pewnością wpłynęłyby na poprawę realizacji założeń Strategii „Europa 2020” oraz przyczyniłyby się do zmniejszenia zjawiska wykluczenia cyfrowego, dotąd w niektórych krajach UE będącego na stosunkowo wysokim poziomie.

Bibliografia

- Chmielarz, Witold. 2007. *Systemy biznesu elektronicznego*. Warszawa: Difin.
- Haber Lesław H., Garwol Katarzyna. 2011. „Technologie teleinformatyczne jako źródło patologii w społeczeństwie informacyjnym” w: *Społeczeństwo informacyjne. Gospodarka, technologie, procesy*, red. Colin Hales, Bogusz Mikuła. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, 52–64.
- Łukasik-Makowska Barbara, Sala Jolanta. 2011. „Edukacja społeczeństwa informacyjnego – bez kontroli w Internecie” w: *Społeczeństwo informacyjne. Gospodarka, technologie, procesy*, red. Colin Hales, Bogusz Mikuła. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, 369–377.
- Nowak, Paweł. 2013. „Problemy definicyjne społeczeństwa informacyjnego” http://dSPACE.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/16758/1_7_pdf_Innowacje2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Dostęp 9 czerwca 2017.
- Nycz, Małgorzata. 2011. „Rola wiedzy w gospodarce opartej na wiedzy” w: *Społeczeństwo informacyjne. Gospodarka, technologie, procesy*, red. Colin Hales, Bogusz Mikuła. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, 15–25.
- Olszak Celina Maria, Ziemia Ewa, Żelazny Rafał. 2010. „Istota społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy” w: *Kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy w świetle śląskich uwarunkowań regionalnych*, red. Celina Maria Olszak, Ewa Ziemia, 17-27. Katowice: Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.
- Olszak, Celina Maria. 2014. „Cywilizacja informacyjna” w: *Informatyka dla biznesu*, red. Celina Maria Olszak, 15-38. Katowice: Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.
- Sarama, Maria. 2011. „Rozwój społeczeństwa informacyjnego i zróżnicowanie jego poziomu w krajach Unii Europejskiej” w: *Społeczeństwo informacyjne. Gospodarka, technologie, procesy*, red. Colin Hales, Bogusz Mikuła. Kraków: UE w Krakowie, 38–51.
- Tracz-Krupa, Katarzyna. 2013. „Europejskie programy wspierające rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz ich wykorzystanie na przykładzie województwa opolskiego” w: *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, nr 32. <http://www.ur.edu.pl/file/50190/33.pdf>, Dostęp: 4 czerwca 2017. 43–448.
- Webster, Frank. 2006. *Theories of the Information Society. Third edition*. London & New York: Routledge.
- Ziemia Ewa, Żelazny Rafał. 2013. „Społeczeństwo informacyjne – projekty i przedsięwzięcia w województwie śląskim”. *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, nr 32: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-30272420-2cd4-429f-ab2e-0ddbdbab78d8/c/42.pdf>. Dostęp: 4 czerwca 2017, 553–577.